

Drets televisius i servei públic

Laura Bergés Saura

Departament de Filologia Catalana i Comunicació
(Universitat de Lleida)

Els drets televisius han esdevingut una baula clau en la cadena de valor de l'activitat audiovisual, amb un increment de la competència i de la complexitat en la seva gestió. L'escenari de competència global en condiciona el model de gestió per part dels operadors de servei públic, tant pel que fa a les seves polítiques d'adquisició com a les decisions sobre la venda i posada a disposició del públic de les obres de producció pròpia. El capítol analitza l'evolució dels drets televisius a Catalunya, durant el bienni 2017-2018, tenint en compte el plantejament de noves qüestions sobre l'abast del servei públic, i aprofundeix en les polítiques dels operadors públics audiovisuals, tant en la faceta de l'adquisició com de gestió dels drets propis.

BERGÉS SAURA, Laura (2019): "Drets televisius i servei públic", a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Col·lecció Lexikon Informes, 6, pàg. 91-108. ISSN 2014-2773. Disponible a incom.uab.cat/occ/informe

La propietat intel·lectual sobre els continguts esdevé clau en el negoci audiovisual, on s'incrementa la competència per l'adquisició de continguts i drets d'emissió, en un mercat internacional on la televisió i el cinema han de competir amb les noves plataformes de distribució en línia

.....

1. Introducció¹

La multiplicació i la plena digitalització de plataformes i suports per a la reproducció i transmissió de continguts, entre ells els audiovisuals, ha generat un nou escenari per a les activitats de comunicació, on pren més rellevància la gestió dels drets d'autor. La propietat intel·lectual sobre els continguts esdevé clau en el negoci audiovisual, on s'incrementa la competència per l'adquisició de continguts i drets d'emissió, en un mercat internacional on la televisió i el cinema han de competir amb les noves plataformes de distribució en línia.

Aquest nou escenari planteja nous reptes per al servei públic audiovisual, que veu com s'incrementen els costos per a l'adquisició de continguts que havien format part tradicionalment de la seva oferta, en un context de retallades pressupostàries tant per les polítiques de contenció de la despesa pública com per la davallada en els ingressos publicitaris. Al costat de les consideracions econòmiques, a més, es plantegen noves qüestions sobre l'abast del servei públic i la compaginació dels drets de propietat intel·lectual amb els valors d'accés a la cultura i el coneixement associats al servei públic.

Aquests són els elements que s'aborden en aquest capítol, que parteix de la contextualització de la relació entre propietat intel·lectual i la noció de servei públic i el seu tractament legal, per analitzar després les polítiques dels operadors públics audiovisuals, tant en la faceta de l'adquisició —amb particular atenció als drets sobre continguts esportius i de ficció— com en la de gestió dels drets propis. El focus es posa en el servei públic audiovisual català.

2. Els drets sobre els continguts televisius: entre el mercat i l'interès general

La gestió dels drets d'autor en l'àmbit audiovisual, i en general, s'ha vist profundament afectada pels processos de digitalització i liberalització de la comunicació. D'una banda, la digitalització ha suposat l'ampliació de la capacitat de reproducció i distribució de continguts i la multiplicació de pantalles receptores. D'altra banda, aquesta digitalització ha anat en paral·lel a un procés de liberalització, que ha afectat l'espai audiovisual, les telecomunicacions i també àmbits connexos com l'educació, tots ells històricament considerats de servei públic, si més no en l'àmbit europeu. Aquests processos han donat lloc a un mercat més complex, global, amb diversitat d'agents i intermediaris entre la creació de continguts i els destinataris. I ha dut a una revisió de la normativa sobre propietat intel·lectual, sobre drets d'autor, orientada a reforçar la protecció dels drets morals i, sobretot, patrimonials, associats a la propietat intel·lectual, al mateix temps que s'abordaven, a través d'excepcions o límits, les garanties dels drets d'accés a la cultura i el coneixement i dels usos vinculats a l'interès general.

En la qüestió dels drets d'autor, doncs, hi convergeixen interessos i drets que en alguns casos entren en contradicció: el dret a la remuneració de la creació de continguts, i de les diferents baules en la cadena de valor, des de la creació a la recepció; i el dret d'accés a la cultura, la informació i

1. Aquest text s'ha elaborat en el marc del Grup de Recerca en Transformacions en els Mitjans Audiovisuals i les seves Implicacions en el Desenvolupament Polític, Cultural i Social (TRAMA), reconegut com a grup de recerca emergent per la Generalitat de Catalunya per al període 2017–2020 (referència 2017 SGR 572).

el coneixement, que es pot veure limitat per la propietat intel·lectual. La legislació europea en aquest àmbit reconeix aquesta doble perspectiva i, de manera similar al que fa en la regulació del servei públic audiovisual i dels ajuts públics associats, intenta establir un equilibri entre la protecció i el desenvolupament del mercat, la propietat privada i el benefici empresarial, i la preservació de l'interès general associat a la idea de servei públic i l'accés al coneixement (RONNING, 2006).

En la regulació europea del servei públic audiovisual dins del nou context digitalitzat, s'estableix que abans de posar en marxa noves prestacions de servei públic, finançades amb recursos públics, s'haurà d'acreditar i concretar el valor o aportació de servei públic que implica, la no existència d'una oferta similar des del servei comercial i la ponderació del possible perjudici que la posada en marxa del nou servei ocasioni al funcionament del mercat.² De forma similar, la regulació dels drets d'autor reconeix un espai per a les obres de "domini públic" —obres sense drets de propietat— i especifica algunes limitacions als drets de propietat intel·lectual basades en consideracions d'interès i servei públic —usos informatius, acadèmics, docents, de sàtira i cita, de servei públic bibliotecari, ús privat no comercial—, però remarcant, també, que aquestes excepcions no hauran d'interferir en "l'explotació normal" de les obres i la remuneració dels autors.³ En tots dos casos, doncs, es cerca compaginar el model de servei públic i el model comercial privat, en un difícil equilibri que a la pràctica supedita la prestació de servei públic al desenvolupament del règim comercial i de propietat privada.

López i Morillo (2005: 1) resumeixen aquest desplaçament de la manera següent: "Troblem que en l'actualitat els assumptes de cultura, informació i comunicació ja no s'inscriuen en el debat ciutadà com a elements fonamentals per a l'exercici de la democràcia, sinó com a productes d'una indústria 'cultural' i del lleure dirigida a consumidors i contemplada fonamentalment sota els paràmetres de l'oferta i la demanda. De la sobirania del ciutadà es passa a la sobirania del consumidor, deslegitimant qualsevol temptativa de formulació de polítiques públiques relacionades amb la cultura i l'accés a la informació."

Malgrat aquest predomini de la lògica comercial, tant la regulació del servei públic audiovisual com de la propietat intel·lectual segueixen reconeixent implícitament unes funcions de servei públic a preservar, relacionades amb les garanties de drets fonamentals. En la regulació dels drets d'autor, l'enfocament de servei públic es vincula principalment al dret a la informació i el coneixement, de manera que es reconeixen límits a la propietat intel·lectual relacionats amb biblioteques i arxius, en tant que "les biblioteques públiques són un instrument bàsic per a l'accés lliure de tots els ciutadans, sense discriminació de cap tipus, al coneixement, la informació i la cultura (...) els arxius compleixen també una funció social democràtica al permetre als ciutadans accedir als documents administratius com a via de compliment de l'article 20 de la Constitució espanyola sobre el dret dels ciutadans a rebre una informació verídica així com a accedir al patrimoni documental, donat el dret al gaudiment del patrimoni cultural i històric" (LÓPEZ LÓPEZ, MORILLO CALERO, 2005: 14). Igualment, la Llei de propietat intel·lectual

Troblem que en l'actualitat els assumptes de cultura, informació i comunicació ja no s'inscriuen en el debat ciutadà com a elements fonamentals per a l'exercici de la democràcia, sinó com a productes d'una indústria 'cultural' i del lleure dirigida a consumidors i contemplada fonamentalment sota els paràmetres de l'oferta i la demanda

2. Vegeu *Comunicación de la Comisión sobre la aplicación de las normas en materia de ayudas estatales a los servicios públicos de radiodifusión* (2009/C 257/01), art. 6.7 (DOUE, 27-10-2009) a bit.ly/2M3Kp1X.

3. Directiva (UE) 2019/790 del Parlament Europeu i del Consell, de 17 d'abril de 2019, sobre els drets d'autor i drets afins en el mercat únic digital i per la qual es modifiquen les Directives 96/9/CE i 2001/29/CE, considerant (6) (DOUE, 17-05-2019) [En línia]. bit.ly/2ZdMGf3, i Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de propietat intel·lectual, regularitzant, aclarint i harmonitzant les disposicions legals vigents sobre la matèria, capítol II (BOE, 22-04-1996) [En línia]. bit.ly/2koNwX0

**La funció de
garantia del dret
a la informació
veraç i plural, i
d'accés universal
al coneixement i
la cultura, apareix
també com una
de les missions
principals del
servei públic
televisiu**

.....

inclou els usos de continguts amb finalitats educatives i informatives dins els límits a la propietat.

Aquesta funció de garantia del dret a la informació veraç i plural, i d'accés universal al coneixement i la cultura, apareix també com una de les missions principals del servei públic televisiu (article 26 de la Llei 22/2005 de la comunicació audiovisual de Catalunya; article 3 de la Llei 17/2006, de 5 de juny, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal). A més, el servei públic audiovisual té també com a encàrrec la divulgació del coneixement, la promoció de la cultura i les llengües pròpies, la difusió de valors democràtics i cívics, i en general, l'accés a una programació de qualitat. En la regulació del servei públic audiovisual, però, trobem escassa referència a la qüestió dels drets d'autor o dels drets d'emissió i la incidència que aquests drets de propietat poden tenir en la correcta prestació del servei públic. De fet, la principal menció a la qüestió dels drets d'emissió per salvaguardar l'interès general és la relativa a les retransmissions i la informació esportiva, un dels continguts amb més valor comercial per a les televisions —en obert i de pagament—, cosa que posa en relleu en quina mesura la regulació s'enfoca com una resposta als interessos i estratègies comercials que han anat desplaçant els continguts esportius cap a les ofertes de pagament. La Llei 7/2010 general de la comunicació audiovisual inclou també algunes provisions relatives a la possible cooperació dels prestadors del servei públic audiovisual en la compra de drets d'emissió (article 40.5).

La primera referència a la qüestió dels drets d'emissió de continguts esportius la trobem a la Llei 21/1997 reguladora de les emissions i retransmissions de competicions i esdeveniments esportius, posteriorment derogada amb l'aprovació de la Llei 7/2010 de la comunicació audiovisual, que integra aquestes qüestions en el seu articulat. En els articles 19 i 20 fa referència a la col·lisió entre el dret dels prestadors de serveis audiovisuals a contractar l'emissió en exclusiva i de pagament de continguts audiovisuals, i el dret a la informació i a l'accés als esdeveniments d'interès general per part de la ciutadania. Estableix que el dret a la contractació en exclusiva de drets d'emissió per part d'un prestador audiovisual “no pot limitar el dret a la informació de la ciutadania” (art. 19.3), ni pot impedir l'accés universal a “esdeveniments d'interès general per a la societat que han d'emetre's per televisió en obert i amb cobertura estatal” (art. 20.1). Aquesta formulació general, però, aviat queda circumscrita a la informació esportiva i als esdeveniments esportius, l'àmbit on, de fet, es produeixen els conflictes més importants, en la mesura que són els continguts que generen drets amb un interès comercial més destacat.

D'una banda, la llei estableix en l'article 19 l'obligació dels prestadors de serveis audiovisuals que hagin contractat l'emissió d'un esdeveniment d'interès general en exclusiva de facilitar-ne imatges per als resums informatius, deixant clar que aquests esdeveniments d'interès general fan referència a esdeveniments i competicions esportives. Aquesta cessió d'imatges es limita a la seva utilització en informatius de caràcter generalista (no per a programes temàtics), i a una durada que, en la reforma de la Llei 7/2010 del 2015, es va reduir dels 3 minuts previstos inicialment als 90 segons. En la reforma del 2015 també s'estableix

L'obligació que en aquests resums informatius hi aparegui el logotip de l'entitat organitzadora, de manera que es reforcen els interessos dels titulars dels drets. Anteriorment, el 2012, s'havia introduït una altra modificació en aquest article 19 per garantir l'accés als recintes esportius tant dels periodistes audiovisuals que han de donar cobertura informativa com dels prestadors de serveis de ràdio que s'encarreguen de la retransmissió en directe, sense més contraprestació que la derivada dels costos ocasionats als clubs per facilitar les infraestructures necessàries per a aquest treball dels mitjans de comunicació. Aquesta modificació legal donava solució al conflicte generat entre clubs i ràdios, quan els primers reclamaven la compra de drets per part de les ràdios per poder seguir fent retransmissions en directe.

Quant a les retransmissions televisives, l'article 20 presenta un llistat d'esdeveniments considerats d'interès general entre els quals s'haurà de seleccionar un catàleg dels que s'han de transmetre en modalitat de televisió en obert per a tot el territori espanyol, ja sigui per part de prestadors públics o privats. Tots els esdeveniments inclosos en aquest llistat són de caràcter esportiu i, principalment, es tracta de competicions no regulars, com els Jocs Olímpics, campionats europeus i mundials o les competicions on participi la selecció espanyola. S'adopta, doncs, un criteri, defensat per la indústria esportiva i audiovisual vinculada a l'esport, que tendeix a excloure de la consideració d'interès general les competicions regulars, que són, al mateix temps, les que tenen més valor per aconseguir i fidelitzar el públic de les ofertes de pagament. Segons l'Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación (2018), el futbol és el segon tipus de contingut, per darrere del cinema, pel qual els espectadors estan disposats a pagar, amb un 18,6% de respostes, per un 28,3% en el cas del cinema i un 17% en el cas de les sèries.

Comparant el primer catàleg establert amb la Llei 21/1997 i el llistat fixat en la Llei 7/2010 (vegeu la taula 1), s'aprecia una reducció del nombre d'esdeveniments considerats d'interès general, en consonància amb l'evolució mateixa del mercat, marcada per l'aposta de les plataformes televisives de pagament per algunes de les grans competicions amb més audiència. Així, es redueix el nombre de partits de la Lliga de Campions i la Copa del Rei —només s'ha de garantir l'emissió en obert de la final—, i cauen de la llista els campionats de motociclisme (excepte els que se celebren a Espanya), el Tour de França i els quarts de final de Roland Garros en què participin tenistes espanyols. En canvi, s'afegeixen, com a possibles esdeveniments a incloure en el catàleg, un partit de la Lliga de Futbol Professional, els grans premis d'automobilisme celebrats a Espanya i altres grans premis o competicions que comptin amb subvencions públiques.

En tot cas, però, la renúncia a crear el Consell Estatal de Mitjans Audiovisuals,⁴ que tenia l'encàrrec de fixar el catàleg a partir de la llista establerta en la llei, ha fet que des de 2010 no s'hagi aprovat un nou catàleg d'esdeveniments i competicions d'interès general, i resta només com a vigent l'obligació d'emetre un partit per cada jornada de la Lliga de primera divisió i les semifinals i la final de la Copa del Rei, sempre que hi hagi alguna televisió en obert interessada a emetre'ls.⁵ D'aquesta manera, malgrat les previsions inicials de la Llei general de

4. Derogat en virtut de la disposició derogatòria g) de la Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència. En aquesta mateixa llei s'atribueixen les competències per definir el catàleg d'esdeveniments d'interès general al Ministeri de la Presidència.

5. D'acord amb la disposició transitòria sisena de la Llei 7/2010.

la comunicació audiovisual, el dret d'accés als esdeveniments i competicions de més interès ha quedat fonamentalment en mans de la regulació del mercat.

Taula 1. Evolució de la regulació dels esdeveniments d'interès generals a la legislació espanyola

Llista sobre la qual se seleccionarà el catàleg (segons la Llei 7/2010 General de Comunicació Audiovisual)	Catàleg per a la temporada 1998-1999 (segons la Llei 21/1997 reguladora de les Emissions i Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius)
Els Jocs Olímpics d'estiu i hivern.	S'inclouen els anys que hi ha Jocs Olímpics.
Partits oficials de la selecció espanyola absoluta de futbol i bàsquet.	Partits de la selecció espanyola absoluta masculina en competicions oficials de futbol i bàsquet.
Semifinals i final de l'Eurocopa i del Mundial de futbol.	S'inclouen els anys posteriors, per a les temporades en què hi ha campionat: participació de la selecció i la final, en tot cas.
Final de la Lliga de Campions i de la Copa del Rei de futbol.	Lliga de Campions: un partit de cada eliminatòria <i>a partir de quarts de final d'algun dels equips espanyols</i> . La final, en tot cas. Copa del Rei: <i>un partit de cada eliminatòria a partir de vuitens de final, anada i tornada</i> , i en tot cas, la final. <i>Recopa i Copa de la UEFA: semifinals i final si hi ha participació d'equips espanyols.</i> <i>Supercopa europea: participació d'equips espanyols.</i>
	<i>Lliga de Campions de bàsquet: un partit en cada eliminatòria dels equips espanyols, a partir de quarts de final.</i> <i>Recopa de bàsquet: semifinals i final si hi ha participació d'equips espanyols.</i>
<i>Un partit per jornada de la Lliga Professional de Futbol de la Primera Divisió.</i>	
<i>Grans Premis d'automobilisme i de motociclisme que se celebren a Espanya.</i>	Campionat del món de motociclisme.
Participació de la selecció espanyola absoluta als campionats d'Europa i del món d'handbol.	S'inclouen els anys en què hi ha competició.
La Volta ciclista a Espanya.	Volta ciclista a Espanya (<i>almenys l'última hora de cada etapa</i>).
Campionat del món de ciclisme.	Ciclisme: campionat del món professional en ruta i contrarellotge. <i>Tour de França (almenys l'última hora de cada etapa).</i>
Participació espanyola a la Copa Davis de tennis.	Participació dels equips espanyols a la Copa Davis i la <i>Copa Federació</i> .
Participació de tenistes espanyols a les semifinals i la final de Roland Garros.	Roland Garros: participació espanyola en individuals, <i>a partir de quarts de final</i> .
Participació espanyola als campionats del món i d'Europa d'atletisme i natació.	Campionat del món d'atletisme a l'aire lliure: les finals i la participació espanyola en semifinals (s'inclouen els europeus en temporades posteriors en què hi ha competició).
<i>Grans premis o competicions nacionals i internacionals que se celebren a Espanya i comptin amb subvenció pública estatal o autonòmica.</i>	

Nota: en cursiva, les diferències entre les dues llistes.

Font: elaboració pròpia a partir de BOE (01-04-2010 i 25-08-1998).

La regulació dels drets d'emissió relacionats amb els esports, doncs, tracta de conciliar les estratègies comercials que tenen en els esports un contingut clau per estimular la demanda de televisió de pagament, amb el dret d'accés i d'informació de la ciutadania, a través de les garanties d'emissió en obert de certs esdeveniments, però sense fer distinció entre prestadors de servei públic i comercials. Es considera, doncs, que no hi ha un valor de servei públic específic en la cobertura o retransmissió que pot fer una televisió pública.

Hi ha, però, cert debat sobre aquesta qüestió, en dos sentits. D'una banda, la cobertura informativa dels esports és molt diferent en les televisions privades comercials i en les de servei públic, amb més diversitat en la representació que en fan les televisions públiques quant a modalitats esportives i equips, així com també en relació amb els valors associats a l'esport. D'igual manera que en el cas dels informatius generals, on es justifica el servei públic com a garantia de pluralisme i exigència en els estàndards professionals, en la cobertura dels esports es podria considerar un encàrrec específic de servei públic relacionat amb els valors i el pluralisme d'esports i actors. També s'ha assenyalat la importància de l'esport, i en particular del futbol, en la construcció d'identitats nacionals (CASTELLÓ, 2015) i en el reconeixement de la diversitat nacional de l'Estat (ROJO-LABAIEN, 2014). Trobem, doncs, que en la cobertura televisiva dels esports convergeixen alguns dels encàrrecs legalment encomanats a la televisió pública, vinculats a la transmissió de valors relacionats amb l'esportivitat, el reflex de la diversitat i la construcció d'identitats nacionals.

D'altra banda, també s'ha assenyalat el valor de servei públic que ha tingut la cobertura dels esports més populars en les diferents llengües de l'Estat, i en particular, en el nostre cas, en català. Diversos autors han destacat la contribució que de l'esport en català a la televisió i la ràdio tant pel que fa a l'evolució de l'idioma com a la normalització lingüística, especialment entre part de la comunitat no catalanoparlant que ha connectat amb TV3 i Catalunya Ràdio en gran mesura a través dels esports (CASALS, FAURA, TORRENT, 2008; GIFREU, 2014; PUYAL, 2007). Aquests valors de servei públic, però, no han estat contemplats a l'hora de limitar la contractació en exclusiva dels drets d'emissió de continguts esportius.

Finalment, el marc legal inclou algunes disposicions sobre la gestió de drets d'emissió que afecten de forma particular les televisions públiques. La Llei 7/2010 estableix que els operadors públics no poden utilitzar la compensació pública per licitar a l'alça per drets d'emissió d'alt valor de mercat (article 43). És a dir, tenen limitada la seva capacitat de negociació en el mercat dels drets, on només podrien competir a l'alça si ho cobreixen amb ingressos comercials. Més enllà de les dificultats financeres que travessen la major part d'operadors públics, doncs, la mateixa llei restringeix la capacitat de compra de drets dels continguts més atractius en termes d'audiència.

L'altra provisió legal referent a la gestió de drets per part dels operadors públics la trobem a l'article 40, que autoritza les televisions públiques autonòmiques a l'adquisició conjunta de drets, així com amb RTVE. En aquest article es dona reconeixement a una pràctica

La regulació dels drets d'emissió relacionats amb els esports tracta de conciliar les estratègies comercials que tenen en els esports un contingut clau per estimular la demanda de televisió de pagament, amb el dret d'accés i d'informació de la ciutadania, a través de les garanties d'emissió en obert de certs esdeveniments, però sense fer distinció entre prestadors de servei públic i comercials

.....

**Les televisions
públiques han
hagut d'adaptar-se
i revisar la política
de programació,
especialment en
el cas de TVC, on
més que un ajust
s'ha hagut de
revisar el model
de programació
i la política de
compra de drets.
Les adquisicions
de drets d'emissió
d'esports i de
ficció han estat
les més afectades,
amb una reducció
acumulada des
del 2010 del 77%
per al conjunt
de compres de
contingut**

habitual entre els operadors públics autonòmics que, a través de la Federació de Organismos de Radio y Televisión Autonómicos (Forta), ja desenvolupaven estratègies de compra conjunta de drets. De forma similar, la Llei 22/2005 també estableix la possibilitat de sindicació de continguts dins el sistema de televisió local (article 32).

3. Impacte en els serveis públics audiovisuals: l'adquisició de drets d'emissió

Com s'ha vist en l'apartat anterior, el marc regulador de la propietat intel·lectual i del servei públic audiovisual estreny el marge d'actuació del servei públic en el mercat dels drets d'emissió. A això s'hi afegeix un entorn econòmic i polític que ha retallat els pressupostos dels operadors públics, tant per la via de les aportacions públiques —limitades per les polítiques d'austeritat pressupostària— com per la via dels ingressos publicitaris, en el cas de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) —retallats per la crisi econòmica i el desplaçament de les inversions als nous suports digitals i no convencionals. Tot plegat ha condicionat la capacitat de compra de drets d'emissió per part dels prestadors públics del servei audiovisual, i ha afectat especialment els continguts esportius i de ficció.

Els ingressos publicitaris de la CCMA el 2018 es van pressupostar en 57 milions d'euros, la mateixa xifra obtinguda el 2017, que representa un 63% menys del que ingressava el 2006.⁶ En el mateix període, l'aportació de la Generalitat queia en un 56%, per quedar-se en 240 milions d'euros el 2018 (238 milions un any abans), davant dels 542 milions d'euros del 2006.⁷ La radiotelevisió pública catalana, doncs, ha hagut d'afrontar el nou escenari de major competència per l'audiència i de concentració del mercat televisiu amb un pressupost —al voltant dels 300 milions d'euros— que ha caigut a la meitat del que disposava abans de la crisi econòmica, per omplir les mateixes hores de programació i una oferta en línia ampliada, i havent d'assumir un canvi de criteri en el tractament de l'IVA que li suposa un sobrecost al voltant dels 20 milions d'euros l'any.

La caiguda d'ingressos no ha estat tan acusada a RTVE, tot i que aquesta corporació també ha hagut de fer front a una reducció de la dotació pública i a les limitacions legals de despesa en adquisició de continguts. El 2010, primer any sense publicitat a TVE, la corporació pública espanyola va disposar d'uns ingressos de 1.124 milions d'euros (amb una subvenció pública de 1.109 milions), que han baixat fins als 970 milions el 2017 (dels quals 921 milions corresponen a la dotació pública).⁸ La rebaixa, en aquest cas, ha estat del 17%.

Amb aquesta evolució dels ingressos, les televisions públiques han hagut d'adaptar-se i revisar la política de programació, especialment en el cas de TVC, on més que un ajust s'ha hagut de revisar el model de programació i la política de compra de drets. Les adquisicions de drets d'emissió d'esports i de ficció han estat les més afectades, amb una reducció acumulada des del 2010 del 77% per al conjunt de compres de contingut (vegeu la taula 2).

6. Si no s'indica una altra font, totes les dades referents a la CCMA que apareixen en aquest apartat i en els següents han estat facilitades per la Direcció de Comunicació i Relacions Institucionals de la mateixa CCMA.

7. Vegeu els comptes anuals de la CCMA corresponents als exercicis 2006 i 2018, disponibles en línia: bit.ly/2Y2y4ll

8. Vegeu els comptes anuals de la Corporació RTVE corresponents als exercicis 2010 i 2017, disponibles en línia: bit.ly/2M4LwOS

Taula 2. Despesa en continguts de la CCMA, en milions d'euros (2010–2018)

Tipologia de continguts	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ^A	2018 ^B	% var. 2010–2018
Coproduccions	16	16	14	8	4	7	5	6	5	-69
Producció aliena	31	28	20	15	14	14	15	14	9	-71
Drets esportius	49	49	38	22	20	19	12	14	7	-86
Producció associada	53	41	31	27	26	29	28	28	13	-75
Total despesa en continguts	149	134	103	72	64	69	60	62	34	-77

^A Xifres corresponents al tancament provisional.

^B Xifres corresponents a quantitats pressupostades.

Font: elaboració pròpia amb dades facilitades per la CCMA.

3.1. Els esports: redefinició del paper de servei públic

El 2018 es posava en marxa el nou sistema de contractació dels drets d'emissió de la Lliga de Futbol Professional (LFP), que definitivament desplaçava les retransmissions d'aquesta competició al sector privat. Telefónica va adquirir els drets d'un partit en exclusiva a la setmana i vuit partits més, per a l'emissió de pagament a Movistar+, mentre que Mediapro adquiria els drets per a l'emissió d'un partit en obert, l'emissió de pagament de tots els partits en bars i restaurants, els resums en exclusiva per a l'emissió en obert i l'explotació internacional. L'import que ha fet públic la LFP per als lots d'emissió de pagament (lots 2, 4, 5 i 7, vegeu la taula 3) és de 3.421 milions d'euros, que suposen 1.140 milions per temporada, xifra que representa un 15% més que el preu de les temporades anteriors i que supera el pressupost anual de RTVE.

Aquests contractes se signaven d'acord amb el nou sistema de licitació dels drets de la LFP establerts en Reial decret llei 5/2015, de 30 d'abril, de mesures urgents en relació amb la comercialització dels drets d'explotació de continguts audiovisuals de les competicions de futbol professional.⁹ Per primer cop, es passava del sistema de vendes individualitzades per clubs a un sistema en què és la LFP la que licita el conjunt dels drets, agrupats per lots, atansant així el model de venda espanyol al de la resta de països del nostre entorn, en què ja funcionava la venda col·lectiva dels drets.

Per la banda dels prestadors del servei audiovisual, aquest nou sistema ha exclòs les televisions públiques de la licitació, ja que han perdut la flexibilitat pressupostària que els suposava poder adquirir només els drets d'alguns equips, com havia fet TVC en anys anteriors, tot i que des de la temporada 2012–2013 ja havia renunciat als drets de la Lliga. El nou sistema, però, ha suposat un increment del preu difícil d'assumir no només per als operadors públics, sinó també per als privats de televisió en obert, de manera que en un primer moment la licitació dels lots 1 i 2 per a l'emissió gratuïta va quedar deserta i finalment la Lliga els va adjudicar

9. La llei es desenvolupa amb el Reial decret llei 2/2018, de 12 de gener, pel qual es dicten determinades normes de desenvolupament del Decret llei 5/2015. Les bases del procés d'adjudicació es poden consultar a bit.ly/2YZCAOz

Es pot considerar que el nou sistema de contractació inclou algunes mesures positives des del punt de vista de l'interès general implicat en l'esport, en la mesura que s'estableix un sistema de repartiment dels ingressos que pren en consideració criteris d'equitat entre els clubs professionals i, en menor mesura, de suport a categories inferiors i a l'esport femení i amateur

.....

a Mediapro malgrat que la seva oferta no arribava al preu de reserva establert en el concurs.¹⁰

Per altra banda, però, es pot considerar que el nou sistema de contractació inclou algunes mesures positives des del punt de vista de l'interès general implicat en l'esport, en la mesura que s'estableix un sistema de repartiment dels ingressos que pren en consideració criteris d'equitat entre els clubs professionals i, en menor mesura, de suport a categories inferiors i a l'esport femení i amateur. En relació amb els clubs professionals, s'introdueixen criteris per garantir un repartiment més equitatiu entre ells. Encara que hi hagi una part dels ingressos condicionada als resultats obtinguts i la implantació social, que afavoreix els grans de la Lliga, en el repartiment final s'ha de garantir una relació de 1:4,5 entre els clubs amb més i menys ingressos, que s'haurà d'anar rebaixant a una proporció d'1:3,5. A més, dels ingressos obtinguts per cada club, un 1% s'haurà de traspasar a la Federació Espanyola de Futbol per a la promoció del futbol aficionat, un altre 1% es destinarà al Consell Superior d'Esports per finançar els costos de protecció social dels esportistes d'alt nivell, i un 0,5% s'haurà de dedicar, també via Consell Superior d'Esports, a ajuts al futbol femení, a associacions i sindicats de futbolistes, a àrbitres i entrenadors, i a la inserció laboral dels esportistes retirats.

TVC ja havia renunciat als drets de la Primera Divisió de la LFP per a la temporada 2012–2013, uns drets que havia explotat des de la temporada 1986–1987, en què va trencar el monopoli de l'operador públic estatal en aquest terreny.¹¹ En els anys posteriors, TVC compartiria els drets d'emissió del futbol en obert amb TVE per a les comunitats sense televisió autonòmica; amb Antena 3 TV, que havia arribat a acords individuals amb els principals clubs de la Lliga; i amb La Sexta, que, amb Mediapro —soci de la CCMA a Audiovisual Sport— com un dels principals accionistes, des del 2006 va fer una clara aposta pels esports en la seva graella de programació. Ara, el nou sistema ha deixat TVC també sense els drets d'emissió en obert de la Segona Divisió del futbol espanyol.

Pel que fa a altres esports, a la temporada 2018–2019, TVC va perdre també els drets d'emissió de l'Eurolliga de bàsquet, tres anys després que, el 2015, la televisió pública catalana deixés d'emetre igualment la Lliga ACB de bàsquet. L'altra gran aposta esportiva de TVC, les retransmissions de la Fórmula 1, va caure de la graella de TV3 el 2016, per passar a Movistar+. La Fórmula 1 havia estat present a TV3 des del 1997, essent llavors l'única televisió que va apostar per aquest esport. Posteriorment, amb els èxits de Fernando Alonso, les televisions espanyoles s'interessarien també per la Fórmula 1: primer TVE, entre 2002 i 2003; després Telecinco, de 2003 a 2008; posteriorment La Sexta, les temporades de 2009 a 2011; i finalment Antena 3, fins al 2015. En el cas de la Fórmula 1, TVC va aconseguir competir amb les cadenes de més abast, beneficiant-se d'un sistema de venda de drets basat en l'idioma de les retransmissions per sobre del territori d'emissió.

En conjunt, la inversió de TVC en drets esportius ha passat d'un pressupost de 49 milions d'euros el 2011 a 7 milions per al 2018, una reducció del 86%, i s'ha hagut de concentrar en competicions de menys impacte. Aquesta evolució afecta negativament la televisió pública

10. La LFP no ha fet públic l'import ofert per Mediapro ni els preus de reserva per a cada lot.

11. Sobre l'evolució del mercat dels drets de retransmissions esportives a Espanya, vegeu García Santamaría i Alcolea Díaz (2011).

catalana en termes d'audiència i d'aportació de valor de servei públic en l'àmbit lingüístic però, d'altra banda, ha dut TVC a incorporar nous criteris de servei públic vinculats a la diversitat d'oferta esportiva i de suport a l'esport femení.

Taula 3: El nou sistema de venda dels drets d'emissió de la LFP

Lot	Descripció	Adjudicatari
1	Un partit de cada jornada de Primera Divisió, en obert i en exclusiva	Mediapro
2	Resums en obert i en exclusiva	Mediapro
3	Dos partits de cada jornada de Segona Divisió, en obert i en exclusiva	Mediapro
4	Un partit de cada jornada de Primera Divisió, en obert o de pagament, en exclusiva Sis partits de la fase d'ascens a Primera Divisió, en obert o de pagament, en no exclusiva Resums de tots els partits de Primera i Segona Divisió, en no exclusiva	Telefónica
5	Canal LaLiga Primera (o contingut equivalent): Vuit partits de cada jornada de Primera Divisió, de pagament, en exclusiva Sis partits de la fase d'ascens a Primera Divisió, de pagament, en no exclusiva Resums de tots els partits de Primera i Segona Divisió, en no exclusiva	Telefónica
6	Canal LaLiga Segunda (o contingut equivalent): Els onze partits de cada jornada, de pagament, en exclusiva Els sis partits de la fase d'ascens a Segona Divisió, de pagament, en no exclusiva Resums de tots els partits de Segona Divisió, en no exclusiva	Telefónica
7	Canal LaLiga TV (o contingut equivalent): Tots els partits de Primera i Segona Divisió, de pagament, per emissió només a establiments públics, en exclusiva Sis partits de la fase d'ascens a Primera Divisió, de pagament, en no exclusiva Resums de tots els partits de Primera i Segona Divisió, en no exclusiva	Mediapro
8	Clips o miniresums de 90 minuts de cada partit de Primera i Segona Divisió, per a difusió a través d'internet, en exclusiva	Mediapro

Font: LLIGA DE FUTBOL PROFESSIONAL [En línia]: bit.ly/2Z7QQok

Per la seva part, TVE va retenir els drets d'emissió d'un partit de la Lliga de Campions de futbol fins a la temporada 2014–2015. Abans, a la temporada 2011–2012 ja havia renunciat als drets d'emissió del motociclisme a favor de Telecinco, i des del 2003 havia deixat d'emetre la Fórmula 1. El 2013 Telecinco arrabassava també a TVE els drets d'emissió de Roland Garros, i va afegir el torneig de terra batuda a una oferta que ja incloïa partits de l'Open d'Austràlia i Wimbledon, a través de la seva cadena Cuatro. Posteriorment, ha estat Movistar+ qui s'ha fet amb els drets dels principals tornejos de tennis per a l'emissió de pagament. D'aquesta manera, la televisió pública espanyola només reté, d'entre les competicions més populars, les retransmissions del Tour de França i la Volta ciclista a Espanya, almenys fins al 2020, a través d'un contracte conjunt de la Unió Europea de Radiodifusió (UER).

Culmina així un procés que en altres països europeus s'havia avançat, de trasllat de les competicions regulars de futbol i d'altres esports populars a la televisió de pagament, i que a Espanya havia estat més lent davant les limitacions en el creixement del nombre d'abonats a les ofertes de pagament. D'aquesta manera, la televisió pública perd una part de continguts que havia estat clau per apuntalar les seves xifres d'audiència (vegeu la taula 4). Davant aquest canvi, els operadors públics, que precisament havien apostat pels esports com una part fonamental de la seva oferta, amb la creació de canals especialitzats, han hagut de fer un viratge en la seva programació esportiva, que passa per donar un major pes a programes d'actualitat esportiva per seguir tractant els esports de més audiència, i a les retransmissions d'esports minoritaris i esport femení.

Taula 4. El pes de l'esport a la televisió (percentatge sobre el total de la programació) (2014–2017)

Emissió	2014	2015	2016	2017
TV3	3,2	3,1	1,6	1,5
Esport3: retransmissions i programes d'actualitat esportiva	59,0	57,5	61,4	71,2
Programes esportius entre els 40 programes més vistos de l'any	30 Partits de la Copa del Rei (A3, TV3, TVE1), Lliga de Campions (TV3, TVE1) i Mundial de Futbol (Telecinco)	26 Partits de la Copa del Rei (TV3 i Telecinco), Lliga de Campions (TV3, Telecinco i TVE1), Supercopa d'Europa (Telecinco) i motociclisme (Telecinco)	30 Partits de la Copa del Rei (TV3), Lliga de Campions (TV3) i Eurocopa (Telecinco)	9 Partits de la Copa del Rei (Gol), Lliga de Campions (TV3), i Supercopa d'Espanya (TV3)

Font: informes anuals del CAC [En línia]: bit.ly/2SIY7hU

La pèrdua de pes dels esports a la televisió pública és un fenomen global que ja arrenca el 1992 amb la compra dels drets de la Premier League per part de BSkyB (Grup Murdoch), per un preu que triplicava el contracte anterior de la lliga anglesa amb la ITV. La televisió privada de servei públic ITV, al seu torn, havia desplaçat la BBC en la retransmissió de la lliga uns anys abans, el 1988. A partir d'aquí, s'inicia el debat sobre si els operadors públics han d'entrar o no a competir amb els grans grups mediàtics globals per l'adquisició d'aquests continguts. En els anys posteriors, la iniciativa privada segueix guanyant terreny: el 1996 la UER perd per primer cop el contracte de la fase final de la Copa del Món de la FIFA dels anys 2001 i 2006 en favor del grup ISK/Kirch, un grup que precisament entrarà en fallida el 2002 per unes inversions en drets que no aconseguirà recuperar. El 2005 la UER perd també els drets de la Lliga de Campions de la UEFA, i progressivament la UER i les televisions públiques aniran renunciant a més drets, tot i que mantenen la retransmissió dels Jocs Olímpics i, en alguns països, com Espanya, de competicions de futbol (SOLBERG, 2007). L'intent dels operadors públics europeus de mantenir la seva posició en el mercat dels drets esportius contrasta amb la decisió de l'Australian Broadcasting Corporation, que a partir dels anys 70, quan els prestadors privats comencen a

interessar-se per les retransmissions, ja opta per anar renunciant als esports majoritaris, per concentrar-se en l'esport regional, femení i els minoritaris (SOLBERG, 2007).

3.2. La ficció i l'entreteniment: canvi en les polítiques de compres

La retallada d'ingressos ha portat també a una reducció en el cost de la graella de ficció i entreteniment a la televisió pública, i a noves fórmules en la contractació de drets. Com en el cas dels esports, més enllà de l'impacte negatiu que suposa la retallada del pressupost, aquesta evolució també ha tingut algun efecte que pot considerar-se positiu en termes de servei públic, en la mesura que inevitablement ha suposat una substitució de criteris comercials o d'audiència, impossibles d'assolir amb aquesta rebaixa de pressupost, per criteris més vinculats als valors de servei públic, com la diversitat de gèneres, la major atenció a continguts educatius o divulgatius, de menor cost, o a continguts informatius, que ja eren una de les principals apostes dels operadors públics.

En el cas de TVC, en aquest nou escenari s'ha reforçat la producció interna —amb costos molt més baixos que els de les cadenes competidores—, i s'ha intensificat l'esforç creatiu. Així, per exemple, una de les sèries de més èxit de la cadena catalana, *Merlí*, té un cost mitjà per episodi de 185.000 euros, que contrasta amb el cost d'altres sèries, tant d'operadors públics com privats, com *Borgen* (550.000 euros/episodi), *Águila Roja* (900.000 euros/episodi), *La Catedral del Mar* (2 milions d'euros/episodi), *Breaking Bad* (3 milions d'euros/episodi) o *Joc de Trons* (10 milions d'euros/episodi). D'altra banda, ha augmentat la producció de programes de plató, com *Preguntes freqüents* o *Oh Happy Day*, o de formats de baix cost, com *Al cotxe*, i es tendeix a allargar la vida dels programes, per reduir el risc i les necessitats d'inversió. Aquesta política de reducció de riscos es tradueix també en una graella que va variant menys, en la mesura que es reediten els formats d'èxit, ja siguin de producció interna o associada.

Pel que fa a les compres de drets de producció aliena per part de l'operador català, el pressupost ha passat de 31 milions el 2010 als 14 milions el 2018. També s'ha rebaixat el pressupost per a coproduccions i produccions associades, de manera que TVC ha hagut de revisar el tipus de producte que adquiria i també els sistemes de compra. S'ha reduït el nombre d'estrenes cinematogràfiques, una tendència compartida amb el conjunt de la televisió en obert, en la mesura que les plataformes de pagament s'han situat com a segona finestra i, en alguns casos, fins i tot com a primera finestra de distribució d'aquest tipus de producte audiovisual. La televisió pública ha rebaixat també el nombre total d'hores dedicades a la ficció, alhora que ha augmentat les repeticions, i ha canviat de proveïdors. Es contracta més producció de distribuïdores independents espanyoles, amb compres conjuntes amb la Forta, i més ficció europea, especialment francesa i alemanya. En aquestes compres al mercat europeu, a més, adquireixen més rellevància els telefilms, amb un cost mitjà al voltant dels 9.000 euros, molt per sota dels 40.000 euros que pot suposar contractar els drets d'emissió de cinema.

Més enllà de l'impacte negatiu que suposa la retallada del pressupost de les televisions, l'evolució ha tingut algun efecte que pot considerar-se positiu en termes de servei públic, en la mesura que inevitablement ha suposat una substitució de criteris comercials o d'audiència, per criteris més vinculats als valors de servei públic, com la diversitat de gèneres, la major atenció a continguts educatius o divulgatius, de menor cost, o a continguts informatius

.....

La compra de drets aliens per part dels operadors públics s'ha vist afectada també per la diversificació de pantalles d'emissió, que afegeix complexitat a la gestió dels drets audiovisuals

.....

Canvia també el sistema de compra de drets: es busquen fórmules que permetin abaratir costos, com la reducció del temps de disposició dels drets, i un major recurs a compres conjuntes no només amb la Forta —pràctica que havia estat habitual per a l'adquisició de cinema prèmium—, sinó també amb RTVE i fins i tot amb operadors privats com Atresmedia. En el cas del cinema, les compres de drets inclouen generalment dues emissions, en un període d'un any i mig o dos, mentre que per a l'animació el període de disposició dels drets pot arribar fins als tres anys, i es negocia un major nombre de repeticions, amb fins a deu emissions.

La compra de drets aliens per part dels operadors públics s'ha vist afectada també per la diversificació de pantalles d'emissió, que afegeix complexitat a la gestió dels drets audiovisuals. Les televisions públiques no només han de comprar els drets d'emissió per a televisió, sinó que si volen mantenir la competitivitat en l'entorn digital, han de sumar-hi el cost dels drets per a l'emissió o posada a disposició del públic des de les seves plataformes digitals. En aquest sentit, en el cas del cinema, Televisió de Catalunya opta per adquirir només els drets televisius i per a l'emissió en *simulcast* o difusió simultània per al territori català per internet, però renuncia a l'oferta a la carta. En el cas de l'animació hi ha una mica més de flexibilitat, de manera que sovint els contractes permeten mantenir l'oferta a la carta dels continguts adquirits, encara que amb limitació del nombre de capítols i del temps de disposició.

En la negociació de drets digitals, la televisió pública catalana opta per renunciar a l'emissió subtítolada en anglès, que sí que ofereix habitualment en l'emissió televisiva, per reduir així els costos dels drets en la mesura que es redueix la competència. En tot cas, al cost de l'adquisició dels drets per a la posada a disposició del públic de continguts aliens per internet, els operadors públics, com els privats, hi han de sumar els costos per desenvolupar i implementar mesures tecnològiques que impedeixin l'accés als continguts des de territoris diferents als pactats en el contracte d'adquisició dels drets.

4. Impacte en els serveis públics audiovisuals: la gestió dels drets propis

Si els canvis legals, tecnològics, de mercat i pressupostaris han afectat la política d'adquisició de drets audiovisuals per part dels operadors públics, també plantegen nous reptes i possibilitats pel que fa a la gestió dels drets sobre els continguts propis. En aquest sentit, augmenten les possibilitats de comercialització dels drets, alhora que es posa sobre la taula el debat sobre la possible adopció d'un règim de gestió dels drets específic del servei públic, associat al dret d'accés a l'arxiu audiovisual públic.

En relació amb el primer aspecte, la digitalització de l'espai audiovisual ha comportat algunes noves oportunitats per als operadors públics i, especialment, per als de països o mercats més petits. D'igual manera que TVC ha anat a la cerca de nous mercats on adquirir producció

aliena més barata, també altres operadors d'arreu estan buscant nous proveïdors de països més petits amb productes més competitius. En aquest sentit, TVC apareix com un proveïdor interessant en el mercat global, amb un volum de producció pròpia important, de qualitat i de baix cost. Les estretors financeres de TVC, que l'han dut a incrementar la producció pròpia i a un major esforç de creativitat, precisament han servit per poder oferir un millor catàleg en aquest mercat que busca nous proveïdors més enllà de les grans distribuïdores.

La capacitat de venda de TVC s'ha vist afavorida també per la disminució de la pirateria i per l'auge de plataformes digitals, que atorguen més valor als continguts en versió original. Així, mentre que al mercat televisiu tradicional TVC havia d'oferir un catàleg doblat a l'anglès, o al castellà, en el nou mercat digitalitzat troba més possibilitats de col·locar la seva producció en català, amb subtítols, afegint també un valor de servei públic, de difusió de la llengua, a la seva gestió de vendes. A més, TVC ofereix també la possibilitat que si el comprador està interessat en la versió doblada i n'assumeix el cost, pugui després reservar-se els drets de venda de la versió en castellà.

Els canvis en el mercat, però, també han comportat alguns inconvenients, sobretot per a la venda del cinema de producció pròpia o coproduït per TVC, en la mesura que cada cop té més pes la compra conjunta per part de diversos operadors, cosa que dificulta la col·locació dels productes.

Per altra banda, la venda de producció pròpia afecta el servei públic ofert a través d'internet per TVC, ja que quan es ven el contingut a una altra televisió, normalment això implica que aquest contingut s'ha de retirar de l'oferta a la carta de l'operador públic, cosa que perjudica l'ampliació del servei universal o ampliació del dret d'accés de la ciutadania catalana a aquestes produccions.

Precisament, el dret d'accés als arxius audiovisuals públics ha estat un tema de debat i ha generat algunes iniciatives tant de millora de la gestió dels arxius per part dels operadors públics com d'impuls a noves fórmules legals de propietat intel·lectual que reconeguin un àmbit de "propietat pública" per als continguts generats des del servei públic audiovisual. La televisió pública té encomanades obligacions de conservació i gestió de l'arxiu audiovisual, amb l'objectiu de garantir la preservació d'uns arxius amb un alt valor històric i cultural, i de fer-los accessibles tant per a usos de recerca com de documentació. Com assenyala Hidalgo (2013), la gestió dels arxius audiovisuals hauria de garantir-ne l'accés amb finalitats educatives i de recerca, l'accés del públic general i també l'accés per part d'empreses del sector audiovisual que puguin generar nou valor a partir d'aquest arxiu. L'anàlisi d'aquesta autora sobre la política de gestió dels arxius per part de RTVE i els operadors de televisió autonòmica conclou que tot i tenir assignada aquesta missió de servei públic, el personal i el pressupost que s'hi dedica ha estat limitat, i que en conseqüència el servei presenta limitacions tant amb relació a la possibilitat d'accés al conjunt del catàleg com a la seva organització per facilitar la cerca i l'anàlisi.

En tot cas, sí que es poden identificar algunes iniciatives des del servei públic per garantir aquest dret d'accés als arxius audiovisuals. En

Els canvis en el mercat també han comportat alguns inconvenients, sobretot per a la venda del cinema de producció pròpia o coproduït per TVC, en la mesura que cada cop té més pes la compra conjunta per part de diversos operadors, cosa que dificulta la col·locació dels productes

.....

La CCMA ha desenvolupat algunes iniciatives per facilitar el coneixement i l'accés a l'arxiu tant amb finalitats educatives com per al públic general

.....

el cas de RTVE, hi ha hagut un esforç de digitalització dels valuosos arxius sonors i audiovisuals del que és l'operador més longeu, que estan disponibles en línia (www.rtve.es/television/archivo/), i des de 2019 es difonen també per un canal específic a Youtube i via Twitter (@ArchivoRTVE). L'operador estatal ha anat actualitzant també el seu conveni amb la Fílmoteca Nacional per gestionar els arxius del NO-DO: el 2011 es va incorporar la publicació a internet d'aquests arxius (rtve.es/filmoteca/no-do/) i des del 2014 RTVE gestiona tots els drets de comercialització dels continguts propietat de la Fílmoteca. En aquest sentit, s'han alçat veus crítiques amb la política de preus de RTVE, fixada amb criteris comercials, que dificulten la reutilització d'aquestes imatges d'arxiu per part de la mateixa indústria audiovisual.¹²

En el cas català, l'arxiu de la CCMA no està disponible a internet com a tal, amb totes les metadades associades al concepte d'arxiu per permetre'n el tractament, tot i que el servei de TVC a la carta ha anat incorporant progressivament més i més fons de producció pròpia de la casa. La corporació catalana ha desenvolupat també algunes iniciatives per facilitar el coneixement i l'accés a l'arxiu tant amb finalitats educatives com per al públic general. En col·laboració amb el departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, ja el 2007 es va posar en marxa el portal Edu3.cat, que agrupa continguts amb valor educatiu de TVC, Catalunya Ràdio i del mateix departament. El 2016 es va crear el compte de Twitter de l'arxiu de TVC i Catalunya Ràdio (@ArxiuTV3CR), que s'utilitza per posar en valor determinats continguts de l'arxiu, per interactuar i conèixer els usuaris, vehiculant peticions, comunicant mètodes de treball de l'arxiu, i interactuant també amb el sector de la documentació i els arxius (BAILAC, PEDREGOSA, 2018). TV3 és també l'única televisió pública d'Espanya que participa al projecte EUscreen (euscreen.eu), un portal que agrega contingut d'arxiu de 31 organitzacions —ràdios i televisions públiques, universitats, arxius— de 22 estats membres per oferir accés al patrimoni audiovisual europeu. La col·lecció principal de l'EUscreen consta de 60.000 ítems accessibles també a través d'Europeana, la plataforma del patrimoni cultural europeu impulsada per la Unió Europea.

Tot i aquestes iniciatives, que d'alguna manera defineixen un domini públic en què les obres creades per a les ràdios i les televisions públiques es posen a lliure disposició del públic, en la gestió dels drets dels operadors audiovisuals públics segueix sent fonamental el criteri comercial que intenta preservar també una via d'ingrés per comercialització de drets propis, utilitzant el règim de llicències d'ús propi d'aquest enfocament. Com a excepció podem citar el projecte experimental del Creative Archive de la BBC, que va funcionar entre 2005 i 2006. Es tractava d'un projecte conjunt de la BBC, Channel 4, el British Film Institute i l'Open University, que van posar en marxa la Creative Archive License, que continua utilitzant l'Open University per als seus arxius. Aquest règim de llicències autoritza els usos no comercials i no proselitistes, amb reconeixement d'autoria i de compartició en els mateixos termes, només per al territori del Regne Unit, amb l'objectiu de fomentar la reutilització dels continguts i la creativitat amb obres derivades. Aquest projecte, en la línia del model de les llicències Creative Commons, forma part de les iniciatives que exploren la creació d'un espai públic digital

12. CORRAL, Jorge del (2018): "Archivo de TVE y de No-Do, un fondo apto solo para ricos", a EL DEBATE DE HOY [En línia]. Madrid, 11 de desembre. bit.ly/30OzKc

que compleixi amb les funcions tradicionalment associades al servei públic audiovisual d'oferir l'accés universal a continguts amb finalitats educatives, informatives i d'entreteniment (VILLAR ONRUBIA, 2005).

5. Conclusions

Com hem vist al llarg d'aquest capítol, la gestió dels drets de propietat intel·lectual des del servei públic audiovisual s'ha vist afectada per un entorn polític, legal, tecnològic i econòmic que ha tendit a limitar els criteris de servei públic en aquesta gestió enfront dels criteris comercials. Les funcions de servei públic associades a l'accés universal a continguts de qualitat, de garantia del dret a la informació i el coneixement, de transmissió de valors democràtics i cívics i de construcció de la identitat nacional, s'han vist limitades per la protecció dels interessos patrimonials associats a la propietat intel·lectual sobre els continguts i l'expansió de noves formes d'explotació comercial dels continguts audiovisuals.

Els esports i la ficció, continguts fonamentals en les graelles de les televisions públiques, han estat els més afectats pel progressiu desplaçament cap a una oferta de pagament impulsada pels canvis tecnològics i el creixement empresarial cap a l'esfera digital. Això ha provocat una revisió de les polítiques de programació i d'adquisició de continguts per part de les televisions públiques, que, en un context de retallades, han perdut pistonada en un mercat global on els grans grups empresarials privats han aprofitat la seva capacitat financera per licitar a l'alça pels continguts més populars. Els desavantatges dels operadors públics en aquest mercat global han limitat les seves opcions per aconseguir aquests drets associats a elevades xifres d'audiència, i han debilitat algunes funcions de servei públic, però al mateix temps han deslliurat aquests operadors d'uns objectius comercials inassumibles, que han acabat reforçant, encara que fos involuntàriament, una major atenció a criteris informatius, educatius i de diversitat que formen part del cor del concepte de servei públic.

Per altra banda, el nou escenari planteja un nou repte al servei públic audiovisual de configuració d'una esfera pública digital a la qual es puguin associar llicències d'accés i reutilització del patrimoni audiovisual generat des del sector públic sota unes condicions diferenciades de l'esfera comercial. Els prestadors públics audiovisuals, les universitats, el sistema de museus i els arxius públics audiovisuals col·laboren en algunes iniciatives en aquesta línia que poden reforçar els drets d'accés al coneixement i a la informació, així com la innovació en la creació que utilitza aquest patrimoni públic per a la generació de noves obres culturals.

6. Referències

ASOCIACIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN (AIMC) (2018): "AIMC Marcas desvela los intereses de los españoles sobre el fútbol y el consumo de contenidos relacionados con este deporte" [En línia]. Madrid: Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación, 15 de juny. bit.ly/2M03sKA

La gestió dels drets de propietat intel·lectual des del servei públic audiovisual s'ha vist afectada per un entorn polític, legal, tecnològic i econòmic que ha tendit a limitar els criteris de servei públic en aquesta gestió enfront dels criteris comercials

.....

BAILAC, Montserrat; PEDREGOSA, Jaume (2018): “Twitter, l’ experiència de l’ Arxiu de TV3 i Catalunya Ràdio”, *15es Jornades Catalanes d’ Informació i Documentació* [En línia]. Barcelona, 10 i 11 de maig. bit.ly/2Y23cxi

CASALS, Daniel; FAURA, Neus; TORRENT, Anna M., eds. (2008): *Futbol i llengua*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

CASTELLÓ, Enric (2015): “La catalanitat i els mitjans, o la democratització discursiva”, a CAPDEVILA, Joaquim; LLADONOSA, Mariona; SOTO, Joana, eds.: *Imaginaris nacionals moderns: segles XVII–XXI*. Lleida: Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida.

GARCÍA SANTAMARÍA, José Vicente; ALCOLEA DÍAZ, Gema (2011): “Los derechos audiovisuales de retransmisiones deportivas y su repercusión en el mercado televisivo español”. A *Razón y palabra* [En línia]. Quito: Pontificia Universidad Católica del Ecuador. Núm. 77, agost–octubre. bit.ly/2kpPeHv

GIFREU, Josep (2014): *El català a l’ espai de comunicació. El procés de normalització de la llengua catalana als mitjans (1976–2013)*. Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona i València: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Publicacions de la Universitat Jaume I, Universitat Pompeu Fabra i Publicacions de la Universitat de València.

HIDALGO GOYANES, Paloma (2013): “Prevenir la amnesia colectiva: El acceso público a los archivos de televisión” [En línia]. *Documentación de las Ciencias de la Información*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Vol. 36, pàg. 143–166. bit.ly/30HMpRR

LÓPEZ LÓPEZ, Pedro; MORILLO CALERO, Jesús (2005): “Derecho a la información y democracia en el marco de la globalización neoliberal: bibliotecas, archivos y medios de Comunicación de masas”, a LÓPEZ LÓPEZ, Pedro, GIMENO PERELLÓ, Javier, coords.: *Información, conocimiento y bibliotecas en el marco de la globalización neoliberal*. Gijón: Ediciones Trea. Pàg. 15–56.

PUYAL, Joaquim M. (2007): “Del carrer a les ones: de com el català va conquerir la ràdio”. *Quaderns del CAC* [En línia]. Barcelona: Consell de l’ Audiovisual de Catalunya. Núm. 28, pàg. 53–61. bit.ly/2YfgAlw

ROJO-LABAIEN, Ekain (2014): “El futbol: reflex permanent de la diversitat nacional des dels seus orígens. Apunts”. *Apunts. Educació Física i Esports* [En línia]. Barcelona: INEFC. Vol. 2, núm. 116, pàg. 23–32. bit.ly/30DHi52

RONNING, Helge (2006): “Systems of control and regulation: Copyright issues, digital divides and citizens’ rights”. *Critical Arts* [En línia]. Londres (Regne Unit). Vol. 20, núm. 1, pàg. 20–34. bit.ly/2XQMBkH

SOLBERG, Harry Arne (2007): “COMMENTARY: Sports Broadcasting: Is it a Job for Public Service Broadcasters?-A Welfare Economic Perspective”. *Journal of Media Economics* [En línia]. Londres (Regne Unit). Vol. 20, núm. 4, pàg. 289–309. bit.ly/2YX4nPK

VILLAR ONRUBIA, Daniel (2005): “Hacia una televisión pública 2.0: el Creative Archive de la BBC” [En línia]. *Comunicar*. Huelva. Vol. 13, núm. 25. bit.ly/2YbVeWq